

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В СУСПІЛЬСТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РИНОК ПРАЦІ

Актуальність дослідження: На сьогодні рівний правовий статус чоловіка та жінки, їх можливості щодо реалізації себе в суспільстві, тобто гендерна рівність, є одним із дискусійних питань сьогодення. Як правило, жінки мають менше можливостей для того, щоб проявити свої здібності. Вони можуть реалізовуватися лише у материнстві та сімейному житті, проте не можуть цього робити в повній мірі в професійному розвитку.

Актуальність цього питання, базується не тільки на тому, що ця ситуація є неправильною та порушує права жінок, але й вона має негативні наслідки для економічного розвитку України. Більшість населення у будь-якому суспільстві складають жінки, а обмеження їх можливостей займатися певними професіями призводить до зменшення ефективності використання людського потенціалу та посиленню розшарування населення за рівнем доходу.

Проблемою дослідження гендерних стереотипів займалися такі науковці: Л. Стрікленд, У. Ліпман, А. Бодалев, В. Трусов, Т. Шібутані, Т. Виноградова, Т. Говорун, П. Горностай, О. Кікінежді, В. Семенов та ін.

Мета дослідження: теоретико-методологічний аналіз гендерних стереотипів в суспільстві.

Завдання дослідження: дослідити вплив гендерних стереотипів на ситуацію жінок та чоловіків в суспільстві та на ринку праці.

Об'єкт дослідження: гендерні проблеми в суспільстві.

Предмет дослідження: особливості гендерних стереотипів та роль жінки та чоловіка в суспільстві та на ринку праці.

Гендер – це поняття, яке використовується для визначення соціокультурної форми існування статей: чоловік та жінка виступають не як природні визначення, а як соціокультурні феномени. Якщо стать визначається на основі тілесних, органічних та психофізіологічних ознак, то, на відміну від неї, гендер виводиться із соціальних, культурних та історичних особливостей людського буття [4, с. 111].

Як вважає Магдюк, вчені виділяють 3 групи гендерних стереотипів:

1) Стереотипи «masculine – feminine» базуються на уявленнях про психологічні риси та якості, властивості поведінки, які характерні для жінок та чоловіків. Згідно з цими стереотипами чоловіки схильні до логічного мислення, компетентні, самовпевнені, мають активне, творче начало. Жінки ж навпаки -емоційні, покірні, залежні, турботливі.

2) В другу групу відносять стереотипи щодо професійної ролі чоловіків та жінок. Ця група стереотипів відображає уявлення про те, що для чоловіків головні ролі – професійні, а для жінок – сімейні.

3) До третьої групи покладені стереотипи професійної діяльності чоловіків та жінок. Вважається, що для жінок характерна діяльність, яка пов'язана з виконавчою та обслуговуючою сферою, для чоловіків – інструментальна, творча та керівна діяльність [3, с. 8].

Говорячи про поведінку та риси характеру, то у нашому суспільстві чоловіку притаманні такі риси, як сильний, схильний до занять спортом, розумний, об'єктивний, не емоційний, раціональний, прагне влади, лідерства, успіху і тп. В той час жінкам характерні такі риси, як слабка, турбується про свою зовнішність, ніжна, емоційна, турботлива, нелогічна, наділена інтуїцією, залежна, боїзка, потребує захисту [2, с. 220].

Власне є ще безліч рис, які суспільство відносить до характеру тієї чи іншої статі, проте всі вищенаведені вважаються основними. Окрім цього, досліджуючи цей стереотип, стає зрозуміло, що він викликає у представників чоловічої та жіночої статі незадоволення.

Як чоловіки, так і жінки обурені певними очікуваннями суспільства. Для чоловіків – це обов'язкова служба в армії, ставлення до себе як до джерела фінансів, потреба мати певні риси, які не всім притаманні: бути сильним, вміти битися, знатися на сантехніці. Жінок обурює те, що чоловіки сексуально об'єктивізують їх, а також зобов'язання мати певні риси, які не для всіх є прийнятними: акуратність, доброта, лагідність, оцінювання за зовнішніми параметрами, сексуальні домагання, несерйозне сприймання, бажання чоловіків мати партнерку із нижчим інтелектуальним рівнем, обов'язок готувати [2, с. 220].

Таким чином, суть моральних гендерних стереотипів заключається в тому, що чоловік – це самостійна, самодостатня особистість, а жінка – несамостійна та залежна, а її роль полягає в тому, щоб піклуватися про сім'ю та народжувати дітей.

Розглянемо більш детально гендерні стереотипи в сімейному житті за допомогою аналізу чоловічих та жіночих сімейних ролей.

Виділяють такі 3 типи сімей: традиційна, егалітарна та змішана. До традиційних відносять родини, в яких сімейні обов'язки поділяються на жіночі та чоловічі. Проте жінка виконує більше обов'язків, ніж чоловік, і переважно може брати на себе чоловічий обов'язок, який полягає в забезпеченні родини. У таких сім'ях змінюється роль жінки: вона стає лідером, а це означає, що жінка бере на себе більше навантаження, що призводить до погіршення її здоров'я. Вона виконує різні соціальні ролі такі, як: шлюбна, батьківська, професійна та домогосподарська. Внаслідок цього виникає рольовий конфлікт, адже жінка виконує ролі, які є несумісними. У таких сім'ях рівність між чоловіком та жінкою лише міф, оскільки професійна роль жінки прирівнялася до чоловічої [1, с. 31-32].

Що ж до двох інших типів, то в егалітарних сім'ях немає розподілу обов'язків на чоловічі та жіночі. Такі сім'ї є двокар'єрними, а сімейні ролі – взаємозамінними. У змішаних сім'ях поширені як традиційні, так і нові гендерні настанови щодо розподілу сімейних обов'язків. Таким чином, гендерні стереотипи значно впливають на життєдіяльність сім'ї, а також на самореалізацію жінки, що призводить до негативних наслідків в суспільстві [2, с.222].

Найкраще гендерну нерівність можна розглянути у професійній сфері. Відомо, що жінки заробляють менше, ніж чоловіки. Це пов'язано з тим, що жінки працюють на менш престижних роботах (горизонтальна сегрегація) та набагато рідше посідають керівні посади (вертикальна сегрегація). Вертикальна сегрегація виникла через те, що чоловіки мають більше перспектив, ніж жінки, і чим вище соціальний статус посади, тим менша концентрація жінок на них. Крім цього, серед професій, де переважає жіноча праця, керівні посади часто також займають чоловіки. Внаслідок цього середня заробітна плата жінок також є нижчою, ніж у чоловіків, і при цьому кар'єрне зростання чоловіків, які зацікавлені у «жіночих» професіях, є набагато швидшим [4, с. 49-50].

Не менш важливим є те, що існують латентні прояви гендерної нерівності, які полягають в тому, що роботодавці при наймі робітників надають перевагу чоловікам, керуючись тим, що не вигідно брати на роботу жінку, яка має дітей або потенційно може стати матір'ю, тому часто жінці пропонують короткотерміновий контракт, щоб уникнути проблем з материнством [3, с. 9].

В ході дослідження ми прийшли до наступних висновків:

– в суспільстві й досі діють стереотипи, які проявляються в тому, що до характеру чоловіків та жінок відносять риси, які не всім властиві та які можуть проявлятися в характері тієї статі, для якої традиційно вони не є притаманні;

– гендерні стереотипи в суспільстві зумовили таке співвідношення нерівності, в якому домінуюча роль належить чоловіку, а залежна - жінці;

– гендерні стереотипи значно впливають на життєдіяльність сім'ї, в якій переважно жінка виконує роль лідера, виконуючи як жіночі, так і чоловічі обов'язки, і чим бере на себе додаткове навантаження, що погіршує стан її здоров'я;

– дискримінація жінок на ринку праці проявляє себе в тому, що жінки працюють на менш престижних роботах, рідше посідають керівні посади, отримують меншу заробітну плату, ніж чоловіки. В той же час чоловіки мають більше можливостей для своєї реалізації в професійній діяльності, при наймі на роботу роботодавці надають їм більшу перевагу, в них швидше відбувається кар'єрне зростання порівняно з жінками, які стикаються з так званою «скляною стелею».

Список використаних джерел

1. Борщ К. К. Гендерні стереотипи як соціальна проблема сучасних жінок. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2017. Вип. 1. С. 31-34.
2. Гринчишин Н. Гендерна нерівність і патріархальні стереотипи українського суспільства. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія.* 2012. Вип. 621-622. С. 218-222.
3. Магдюк Л. Б. Гендерні стереотипи. Вплив гендерних стереотипів на представлення жінок і чоловіків на ринку праці. *Маркетинг в Україні.* 2011. № 5-6. С. 7-10.
4. Гомілко О. Гендер. Філософський енциклопедичний словник. НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис. 2002. 745 с.
5. Шестаковський О. Гендерна нерівність на ринку праці України: структурні передумови і тривкі стереотипи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія.* 2013. Вип. 1. С. 49-53.
6. Nadiya Hnasevych, Olena Morschakova. Personal development of person in models of cultural creation: etnical-philosophical reflexia. SKNID No. 3 (167) May-June 2020. С. p. 27-33.